

Література

1. Альгин В. О принципах подготовки проектной документации и оценки инвестиционных проектов / В.О. Альгин // Инвестиции в России. – 2003. – №11. – С. 39–40.
2. Анін В.І. Зведені витрати як критерій ефективності інвестицій / В.І. Анін // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №6. – С. 25–27.
3. Беседін В. Мережевий метод планування інвестиційної діяльності / В. Беседін // Тенденції і пропорції розвитку економіки: кол. монографія / за ред. В.Ф. Беседіна. – К.: НДЕІ, 2005. – С. 262–271. – ISBN 966–96456–4–6.
4. Василик Д.О. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / Д.О. Василик // Фінанси України. – 2005. – №6. – С. 93–102.

5. Щукін Б.М. Врахування зовнішніх умов в інвестиційній діяльності / Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць НДЕІ. Вип. 11. Наук. ред. І.К. Бондар. – К., 2000, 278 с. – С. 234–239.
6. Щукін Б.М. 3.2. Методичні рекомендації по складанню регіонального балансу фінансових ресурсів; 3.3. Методичні рекомендації по складанню регіонального балансу інвестиційних ресурсів // Регіональні матеріально-ресурсні баланси: розробка базових балансів / В.С. Дубовік та ін. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – 2005. – 80 с.
7. Schwartz E. // Journal of Business. – 2000. – 58. – P. 135–157.

Н.В. МУДРАК, к.е.н.,
Н.І. ОМЕЛЬЯНЧИК, ст. науковий співробітник,
М.Ф. ТЮТЮН, ст. науковий співробітник,
НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України

Інвестиційна стратегія держави щодо залучення іноземних інвестицій

У статті розглядаються питання інвестиційної стратегії держави в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті формування інноваційної моделі економічного розвитку.

Ключові слова: інвестиційна стратегія держави, іноземні інвестиції.

В статье рассматриваются вопросы инвестиционной стратегии государства в сфере привлечения иностранных инвестиций в контексте формирования инновационной модели экономического развития.

Ключевые слова: инвестиционная стратегия государства, иностранные инвестиции.

The article deals with the investment strategy of the state in attracting foreign investment in the context of innovation model of economic development.

Постановка проблеми. Проблема інвестиційного забезпечення економічного розвитку є однією з найбільш складних для України, і вирішення її в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів неможливе без залучення іноземних інвестицій. Тому важливе місце в інвестиційній стратегії займають питання щодо залучення іноземних інвестицій. Формуючи свою стратегію на певному ринку, іноземні інвестори здебільшого керуються такими самими інтересами та мотивами, як і вітчизняні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В Україні дослідженнями зазначеної проблематики займаються В. Будкін, В. Геєць, О. Гаврилюк, Б. Губський, Я. Жаліло, Д. Лук'яненко, В. Литвиненко, О. Махмудов, С. Сіденко, А. Яценко та інші. Разом із тим усе ще залишаються недо-

статньо розглянутими питання стимулювання залучення іноземних інвестицій саме інноваційного спрямування.

Метою статті є інвестиційна стратегія держави щодо залучення іноземних інвестицій у контексті формування інноваційної моделі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. У забезпеченні виходу економіки з кризового стану і стабільного її розвитку вирішальну роль відіграє науково обґрунтована інвестиційна політика держави. Саме вона визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій, здійснює раціональні та ефективні заходи для виконання загальнодержавних та регіональних соціально-економічних програм, відтворює процеси на макро- та мікроекономічному рівнях.

Реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням виробництва, ринкової та соціальної інфраструктури неможливі без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління виробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури. Такі фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного виробництва дуже актуальні для успішної інтеграції нашої країни в світове співтовариство. Чим активніше інвестування відтворювальних процесів, тим швидші темпи відтворення і ефективних ринкових перетворень [1].

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну на 1 січня 2011 року становив \$44,7 млрд., що на 11,8% більше обсягів інвестицій на початок 2009 року. Разом із тим ефективність впливу іноземного інвестування на здійснення в українській економіці позитивних структурних зрушень та

трансфер технологічних рішень для модернізації економіки є надзвичайно низькою: зокрема, за даними Держстату, в структурі інвестиційних джерел іноземні інвестиції у 2010 році становили лише близько 4,4%. Іноземні інвестиції, як правило, спрямовуються насамперед у сфери діяльності зі швидким оборотом капіталу та надприбутками. Так, понад 43,2% прямих інвестицій, які надійшли в Україну станом на 01.01.2011, вкладено у фінансову діяльність, торгівлю, готельний та ресторанний бізнес, операції з нерухомістю. Натомість частка інвестицій, спрямованих у харчову промисловість, становить 4,6%, металургію – 3,5, машинобудування – лише 2,7% [2].

Державна стратегія щодо залучення іноземних інвестицій в країну має спиратися на забезпечення для іноземних інвесторів сприятливих умов для діяльності в економічному просторі України нарівні з українськими інвесторами, орієнтуватися на надання виважених преференцій довгостроковим інвестиційним проектам, які розраховані на подальше реінвестування частини одержаного прибутку і спрямовані у сфери економіки, визначені як пріоритетні. Одночасно потрібне сприяння підвищенню ефективності використання іноземних інвестицій, контролю за дотриманням інвестиційних зобов'язань, розробці інвестиційної політики з урахуванням активізації інноваційних чинників розвитку. Перспективною видається орієнтація на реімпорт тінювих капіталів, раніше вивезених із країни, на заохочення інвестицій до України представників української діаспори за кордоном. Потрібно створювати умови для розробки та реалізації спільних інвестиційних проектів на базі регіонального співробітництва разом з партнерами по СНД, ГУАМ, з країн Центральної та Південно-Східної Європи.

Оскільки основною метою будь-якого інвестора є отримання належної віддачі від вкладення капітальних ресурсів, головною характеристикою інвестиційного клімату є саме спроможність економіко-правового середовища до забезпечення такої віддачі. У цьому поняття «інвестиційний клімат» збігається з поняттям «підприємницький клімат». Проте ці два поняття в жодному разі не можуть бути тотожними, адже цілком можливою є ситуація, за якої економіко-правові умови є несприятливими для отримання високого прибутку, а інвестиції розглядаються інвестором як такі, що можуть мати значну віддачу у стратегічній перспективі за рахунок оволодіння ринками збуту, ресурсами, зайняття вигідного геостратегічного положення. І навпаки, умови можуть сприяти швидкому збагаченню внаслідок спекулятивної або незаконної діяльності, користування пільговими умовами, наданими іноземному інвестору, проте останній не розглядатиме своє вкладення як довгострокове і прагнучим до якнайшвидшої репатріації максимальної частки прибутку. Таким чином, одним із базових орієнтирів державної економічної стратегії має бути максимальне зближення параметрів підприємницького та інвестиційного клімату.

Цілком природно, що, розмістивши на території країни певний обсяг капіталу, власник інвестиційних коштів пере-

створюється на суб'єкта політико-економічного інтересу, зацікавленого у впливі на формування певної моделі економічної політики держави.

Якщо іноземні інвестиції передбачатимуть порівняно незначний обсяг створення доданої вартості на території України, проте розраховані на широку реалізацію продукції всередині країни, розвиток національних товаровиробників – потенційних конкурентів на ринку власникам таких інвестицій не вигідний. Зважаючи на структуру іноземних інвестицій в Україну, понад 20% яких становлять підприємства оптово-роздрібною торгівлі, можна припустити досить велику вагомість саме такого інтересу. Відтак у політико-економічному контексті можливо прогнозувати лобювання такими інвесторами розширення внутрішніх ринків та підвищення купівельної спроможності (зокрема, за рахунок жорстких монетарних та фіскальних обмежень, що об'єктивно шкодять розвитку підприємств, фінансові джерела яких знаходяться всередині країни). Тому зменшення тарифних і нетарифних бар'єрів на шляху імпорту, що відбулося в процесі набуття Україною членства в СОТ, об'єктивно сприяє послабленню стимулів припливу іноземних інвестицій виробничого призначення.

Між тим останнім часом почали формуватися умови, за яких вітчизняний стратегічний інвестор та іноземний інвестор можуть стати потенційними союзниками у формуванні нового бізнес-середовища, сприятливого для відтворення капіталу. Інвестори, які прагнуть вкласти свій капітал в українську економіку з метою здобуття конкурентних переваг у світовому вимірі, переважно зацікавлені у створенні сприятливих умов для розвитку національного виробництва, оскільки їхні технологічні процеси, як правило, передбачатимуть тісну співпрацю з українськими підприємствами різних галузей економіки. Водночас реалізація їхньої продукції відбуватиметься здебільшого на світовому ринку, отже українські підприємства навряд чи розглядатимуться цими інвесторами як конкуренти.

Іноземні інвестори як легальні платники податків намагаються вступити у відкритий діалог із владою та переконати її у необхідності перегляду всього комплексу питань, який стосується інвестиційної активності та ведення бізнесу в Україні. На думку експертів, першочерговими пріоритетами державної політики мають стати: лібералізація ділової активності та дерегуляція підприємницької діяльності; створення стабільного та передбачуваного правового середовища; покращення корпоративного та державного управління, подолання корупції.

Структура іноземних інвестицій в Україну є далекою від бажаної, тому потрібне дієве регулювання припливу та використання прямих іноземних інвестицій в Україні. Запровадження пільгових умов для підприємств з іноземними інвестиціями протягом останніх років фактично призвело до вивезення українських капіталів за кордон з їхнім наступним ввезенням у вигляді іноземних. Крім цього, як переконує досвід країн Східної Європи та Росії, це спричинює залучення значних обсягів спекулятивного капіталу. Відтак оподаткування підприємств з

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

іноземним капіталом має здійснюватися в національному режимі, оскільки більшість іноземних інвесторів уже мають досить значні переваги над вітчизняними (у доступі до кредитних ресурсів, технологій, досвіду управління тощо).

Існує нагальна потреба здійснення суттєвих зрушень у стосунках з потенційними та діючими іноземними інвесторами, які забезпечили б нарешті підпорядкування іноземних інвестицій потребам структурної перебудови української економіки та прискореного економічного зростання. Проте активізація іноземного інвестування може розглядатися лише як наслідок поживлення економіки, але не як його причина. Відповідно, для залучення іноземних інвестицій необхідно передусім вирішити проблеми макроекономічної стабілізації та активізувати дію всіх важелів економічного стимулювання інвестиційної діяльності, безвідносно до національної приналежності інвестицій.

Особливий акцент варто зробити на можливостях спільного фінансування інвестиційних проектів вітчизняними та зарубіжними інвесторами, яке дозволяє поєднати зарубіжні фінансові ресурси з досвідом ведення бізнесу в українських умовах, а також фактично закладає основу для створення українських транснаціональних корпорацій (ТНК).

Водночас інвестиційна політика України має включати спеціальні заходи для цієї категорії інвестицій. Країнами, що розвиваються, нагромаджено значний досвід економічного впливу на діяльність іноземного капіталу. Йдеться про законодавство щодо іноземних капіталовкладень, механізми митного і податкового регулювання, антимонопольну політику, державний контроль цін та захист споживача, законодавство щодо передачі технологій, захист інтелектуальної власності, торгівлі патентами і товарними знаками тощо. Загалом в Україні необхідно сформулювати національну модель інвестиційного законодавства на зразок Кодексу іноземних інвестицій, які існують у багатьох країнах. Це дозволить врегулювати стандарти поведінки ТНК та механізми адміністративного контролю за їхнім виконанням. Заслугує на увагу державна Програма економічних реформ України на 2010–2014 роки, розроблена на виконання поставленого Президентом України завдання з відновлення економічного зростання й модернізації економіки країни [3].

З метою створення державної політики щодо регулювання діяльності іноземних інвесторів в Україні можна визначити категорію «доброчесної інвестиції». До такої категорії можуть залучатися такі інвестиційні проекти, які: мають довгострокове спрямування, орієнтуються на високий рівень реінвестування прибутку; сприяють створенню нових робочих місць на підприємствах, в які здійснюються інвестиції, і в економіці України загалом; передбачають високий ступінь використання сировини, комплектуючих, обладнання українського виробництва, орієнтуються на раціональне використання сировинної бази України і зниження імпортозалежності; сприяють технологічному та інноваційному розвитку країни, впровадженню сучасних ресурсозберігаючих та еко-

логічно безпечних технологій, а також розвитку експортного потенціалу та українських торговельних марок і технологій; пом'якшують міжгалузеві та міжрегіональні диспропорції внутрішніх ринків України.

Тому спеціальні заходи щодо заохочення припливу іноземних прозорих інвестицій мають передбачати:

- зниження рівня оподаткування прибутку підприємств з іноземними інвестиціями за перевищення певного розміру інвестицій, збільшення зайнятості на підприємствах тощо;

- уведення більш жорсткого регулювання процесу репатріації капіталу – часової відстрочки від вступу підприємства до ладу до початку репатріації прибутку, обмеження частки, дозволеної для репатріації, тощо;

- розвиток практики надання гарантій під іноземні кредити та страхування ризиків комерційними банками та їхніми об'єднаннями через створення для цього належної інфраструктури;

- розробку дієвих механізмів публічного контролю над наслідками іноземних інвестицій, вкладених на пільгових умовах, дотримання інвестиційних зобов'язань; варто запровадити персональну відповідальність урядовців за терміни і напрями використання іноземних інвестицій, за якими надано пільги;

- запровадження обов'язкового контролю за походженням інвестицій, вивчення надійності інвестора, введення обмежень на мінімальний вік фірми-інвестора та інших показників його надійності щодо інвестицій, які претендують на здобуття пільгових умов;

- докладання постійних зусиль для зміцнення міжнародного іміджу країни, широке розповсюдження інформації про її виробничий, технологічний, ресурсний потенціал та інвестиційні перспективи;

- рішучу декриміналізацію економіки, забезпечення особистої безпеки підприємців та їхнього майна.

Важливою складовою економічної стратегії держави-реципієнта іноземних інвестицій є здійснення належного регулювання їхнього залучення та використання. У разі неефективного регулювання державою вказаних процесів позитивний ефект від іноземних інвестицій може стати незначним, а іноді й нівелюватися [4].

Основними причинами, що значною мірою перешкоджають залученню в економіку України іноземного капіталу, є, зокрема, відсутність умов для формування сприятливого інвестиційного клімату. Також політико-правова нестабільність, зволікання з проведенням реформ, нерегульованість щодо питань права приватної власності на землю, фіскальна спрямованість податкової політики, невідповідність існуючої інфраструктури інвестиційної діяльності світовим вимогам, недосконалість організаційного механізму регулювання інвестиційного процесу, корупція та висока злочинність, що створили негативний імідж країни [5].

Зростання обсягів інвестицій, що надходять у країну, сприяє активізації зовнішньої торгівлі, забезпечує структурні зрушення в економіці України та поліпшення якісних показників на

мікро- та макрорівні, що підвищує здатність економіки країни чинити опір руйнівному впливу зовнішнього середовища та ефективність функціонування. Але водночас стримувальним чинником є інвестиційний клімат, який залишається несприятливим через політичну та економічну нестабільність, високий рівень криміногенності в підприємницькій діяльності, що змушує іноземних інвесторів провадити обережну політику у сфері інвестиційного співробітництва з Україною. Тому інвестиційна стратегія держави щодо залучення іноземних інвестицій є необхідною умовою прискорення темпів економічного розвитку України, що стимулює промислове виробництво та забезпечує умови стійкого й швидкого економічного росту й збільшення рівня суспільного добробуту в країні.

Висновки

Таким чином, важливою складовою економічної політики держави-реципієнта іноземних інвестицій є здійснення належного регулювання їхнього залучення та використання. Оцінка основних тенденцій у сфері іноземного інвестування свідчить про те, що Україна протягом останніх років є досить привабливою для інвесторів.

Тому державна політика у сфері залучення іноземних інвестицій має визначатися з урахуванням вимог економіч-

ного розвитку та національної безпеки. Зокрема, концептуальні положення щодо встановлення пріоритетів залучення іноземних капіталів у національну економіку мають полягати як у сприянні прямої активізації інвестування у сфері, що потребують значних інвестиційних потоків, перш за все – у високотехнологічному виробництві та стратегічно важливих підприємствах, так і обмеження його присутності в обсягах, що становлять загрозу економіці та безпеці держави.

Література

1. Денисенко М.П. Щодо перспектив залучення іноземних інвестицій в контексті євро інтеграції // Економіка та держава. – 2006. – №9. – С. 15–20.
2. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINANCIAL_1.pdf.
4. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. – К.: НІСД, 2009. – С. 256–261.
5. Яценко А.В. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в глобальному економічному середовищі: монографія / А.В. Яценко. – К.: КНЕУ, 2010. – 468 с.

М.І. ЛЯХНО,

аспірант, НДЕІ, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

НТП як фактор впливу на економічне зростання

У статті, аналізуючи проблемні питання, з якими нерозривно пов'язаний розвиток НТП, висвітлено теоретичні погляди на його зміст, зокрема державної підтримки та стимулювання технологічних перетворень в економіці, а також аналіз показників ефективності та продуктивності під впливом інтенсивних та екстенсивних факторів.

Ключові слова: НТП, державна підтримка, перетворення в економіці, ефективність, продуктивність.

В статье, анализируя проблемные вопросы, с которыми неразрывно связано развитие НТП, освещены теоретические взгляды на его содержание, в частности государственной поддержки и стимулирования технологических преобразований в экономике, а также анализ показателей эффективности и производительности под воздействием интенсивных и экстенсивных факторов.

Ключевые слова: НТП, государственная поддержка, преобразования в экономике, эффективность, продуктивность.

In an article analyzing the problematic issues that are inextricably linked to the development of STP, highlight the theoretical views on its content, in particular, government

support and promote technological change in the economy, as well as analysis of performance indicators and performance under the influence of intensive and extensive factors.

Постановка проблеми. ХХ століття заслужено вважається «золотим століттям» науки і високих технологій. Це століття освоєння атомної енергії, створення обчислювальних машин і високоефективних лікарських засобів, систем зв'язку і транспорту, століття виходу в космос і багатьох інших досягнень, що зробили революційний вплив на розвиток людства.

Економічне зростання багато в чому визначалося темпами науково-технічного прогресу (НТП). У тому випадку, коли здійснювалася необхідна підтримка з боку держави, були наявні кадри висококваліфікованих учених і інженерів, наука і технологія вносили суттєвий вклад у підвищення ефективності виробництва та поліпшення соціальних умов.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню економічних проблем науки та високих технологій у другій половині ХХ ст. було присвячено безліч робіт зарубіжних і вітчизняних авторів. Після основоположних праць Шумпетера почалося вивчення вкладу науково-технічного прогресу в економічне зростання.